

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
: kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.

Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,

ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
: tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Imádság

a debreceni m. kir. tud. egyetem megnyitó isteniszteletén a
Nagytemplomban elmondotta dr. **Ferenczy Gyula**.

Mindenható szent Isten, ki voltál, midőn a hegyek
fundamentumai felvetettek volna és leszel, midőn az
égitestek összeomlanak: Te benned bízunk már eleitől
fogva s a te templomodban keresünk most is menedéket.

Kicsoda volna hozzád hasonlatos mennyen és a
földön? Öröktől fogva való vagy te s a mennyország
a te fényes ülésezéked s a föld a te lábaidnak zsámolya.
Erő és megtartás, tökéletes tudás, kegyelem és jóság
vannak Te nálad. Mi pedig por gyermekei csak maiak
és tegnapiak vagyunk. A te kegyelmed és segítségéd
nélkül egy napig is meg nem állhatunk.

Kegyelmedért könyörögni, segítségedet kérni, útai-
dat tudakozni jelentünk meg most is szent házában,
mielőtt mint a régi szent sátor papjai, — a debreceni
ősi főiskola volt tanárai, — az új fényes templom
szolgái, a debreceni tudomány egyetem kinevezett tanárai
nagy szolgálatainkat megkezdenénk.

Nagy e szolgálat, szent országod építése. Segíts
meg bennünket s a te kegyelmedet ne vondd meg mi-
tőlünk.

Nagy az út, amely felé elindultunk, a magyarság
házának építése: vezessen rajta a te jobb kezéd.

Nagy, ez a nap, amelyre most eljuttattál, a deb-
receni egyetem megnyitásának napja: tedd ezt örökre
emlékezetessé mi közöttünk.

Óh, mint vágyakoztunk e nap után. Mint készü-
lődtünk az ünneplő sokasággal bémenni a te oltáraid-
hoz. Erre szántuk az ősznek virágait, erre készítettük
szívünk nemes érzéseit.

Megünnepelni méltóan a napot, melyen a magyar
református egyháznak a haza, a király, a szabadság s
a haladás érdekében teljesített százados szolgálatai el-
ismerést nyertek, amelyen a százados főiskola meg-
koronáztatott. Király és nemzet, kormány és nép szívé-
nek összedobbanását, a faj, vallás, osztálykülönbségen
felülemelkedő új Magyarország kezdetét jelenti e nap.

Óh, hogy vérben és viharban érkezett el reánk.

Óh, hogy olyan kevesen jöttek el ez ünnepen.

Óh, hogy a virágok, de még a próféták és próféta
fiak, a mi tanítványaink is hiányzanak.

Elmentek, ott küzdenek a véres harcmezőkön a
szabadság diadaláért, a te országodért, óh, Uram s
midőn magunkról kellene szólnunk, minden érzéseink
nálak vannak. És nálad, Uram, ki ebben a vér- és tűz-
tengerben is velök vagy. Vészben és viharban vezetted
népedet. Vészben és viharban őrizted e hazát. Tűzben,
lángban alapítottad szentegyházadat. Úgy próbálsz min-
ket is.

Vérkeresztség nélkül nem lehet az ígéret földére
bemenni. A szebb, dicsőbb, boldogabb jövő kapujához
nem lehet megtisztulás, szenvedés nélkül eljutni. Meg-
térés nélkül nincs is bűnbocsánat s hit nélkül örökélet.

Hozzád térünk mi is, óh, Uram és a mi bűnein-
ket, egyetnemértésünket, szeretetlenségünket, pártos szét-
húzásunkat ime levetkezzük. Az egyetértés szent köte-
leivel kötözzük el egymást s itt mást, mint hű honpolgárt,
mást, mint embert: nem ismerünk. Egy hitünk lesz: a
Te benned való hit, egy vallásunk: a hazaszeretet val-
lása, egy törekvésünk: munkás, művelt élet s a művelt-
ség kincseiben gazdag, szabad és dicső Magyarország-
nak megnyerése.

Ezért küzdenek a mi hőseink a harc ádáz eszkö-
zeivel. Uram, segítsd meg őket s legyen rajtok a te
áldásod.

A műveltség, a tudomány, a szeretet fegyvereivel
harcolunk mi a magyarság felemeléséért, áldd meg a mi
munkáinkat és segíts meg minket is.

Áldd meg a debreceni tudomány-egyetemet, ennek
tanárait, tanítványait s hogy hirdessék és tanulják a
tisza tudományt s féljék a te nevedet.

Áldd meg az ősi főiskolát, melyből ez az új fejlő-
dés kiindult s nyugodjék meg kegyelmed annak külső-
belső előjáróin, hívein, jóltevőin.

Áldd meg e várost, a magyar Alföld erős várát,
a szabadság őrvárosát s tedd annak nevét naggyá a
magyar városok között.

Aldd meg a magyar királyt, a nemzet alkotmányos fejedelmét. Adj az ő fegyvereinek győzedelmet s adj az ő napjaihoz számos napokat.

Aldd meg az ezredéves magyar hazát s hozz a sok vért látott nemzetre boldogabb jövődöt.

Legyünk óh Uram, mindnyájan áldottak te töled, szent fiadért, a Jézus Krisztusért kérünk. Ámen.

Utófohász.

Nagy Isten, ki tűznek lángjában vezérelted népedet az ígért földére: a ránk omló vér- és tüzzivatarokon keresztül vezess minket a boldog, hatalmas, dicső Magyarország földére. Ámen.

Rectori megnyitó beszéd.

1914 október 1.

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

Az egymásra torlódo események szédítő zuhatagában, az egymást rohanva váltó diadal- és rémhírek pörölyesapásai alatt, a hol káprázatos jövőt, hol irtózatot megsemmisülést sejtető idő gyászfényes kapujánál, döbbenet nélkül, meg nem reszkető kézzel, az eleve elvégzés hitének halálnyugalmával vésem be az új egyetem évkönyvének első érclapjára a megnyitó ígéretet: hiszek a magyar nemzet történelmi hivatásában.

Az idő nem alkalmas hosszas bizonyításokra; a múltat hívom fel hiteles tanúul, a történelmet idézem

ide érveivel, a földet szólaltatom meg sírajkaival s az eget hajlítom le vértanú lelkeivel s oda mutatok az ország két ellenkező tájára. hol ezt a hivatást ragyogja bele a jövőbe égő falvak lázas pirossága, csepegteti bele a szomjú földbe küzdő hősök omló vére s tudatosítja bele a lelkebe a tengeráldozat, mely alatt megremeg e viselt világ s mely előtt megnyílik a fényes mennyboltozat.

Hiszem, hogy nem nekünk végítélet a halálordítás, az ágyüdbömbölés, összezsengő acél kettéroppanása: a szent Kháosz ez, melynek hasadó hajnalán új ég, új föld revelálja magát; a vérkeresztség felséges pillanata, melyben a megváltás, az újjászületés isteni ténye fogantatik.

... E vértengerből hintek néhány cseppet ez új egyetem küszöbére, falaira, jövőjére, tanárai, tanulói meghatott lelkére, e cseppekkel szentelem fel ez intézményt a nemzeti hivatásérzet örök templomává. Láb, mely ide belép, e cseppet megérezze; szem, amely itt szétnéz, e cseppet megtekintse; lélek, mely szárnyait itt bontogatja, e cseppet megízlelje; e vér legyen a termő és teremtő erő, mely a kisdéd mákkot merész sudárba szökkentse, a falakba életet leheljen, az ajkakon jós ígéret fakasszon, a lelkek felett Mózes bokraként lobogjon s a magyar nemzet történelmi hivatásának betöltésére nagy elhatározásokat biztosítson.

Nem lesznek ez ígék itt újak, csak újjászülettek. Szent tradíciók boltja hajlik itt védőn, értőn, biztatón a beköltözőre; Istenről, hazáról beszél itt a fal is; az

TÁRCA.

Félbemaradt templomépítés...

— Hullanak az őszi levelek. —

Az őszi idő sárgaveres színhullámai előntötték már a mezőt. A Szilas-patak mentén a rétes völgyben dideregve rezgölödnék a vén jegenyefák megritkult levelei, túlnét a halmokon meg már ordásra változtak az Anna-telep gyümölcsös kertjei. Szárazon zörgedeznek a kukoricás mező pántlikái, távol Buda hegyei lágyan süppednek bele a selymes szürkességbe, mellyel az őszi alkonyat enyhíti az elmúlás rozsdapiros láztüzeit... A zsálya-virág szagú árokpartról fektében elmerengek a békés tájon, más napfényesebb, meleg idők emlékei uszkálnak elém a légi pókok szötte fonalakon... A veres arany-buza kasza alá hajlította érett fejét, a rónás-völgyes szép Szerémben, a szerb határszéli Száva mentén még alig néhány hete Özveggy György maradéki református magyar gazda barátom sallangos lovain, a Madár s Csillag loéktól repített könnyű kocsin, napsütésben szeretettel jártam fel a határszéli magyar véreknek idegenek közé szigetelt telepeit... Ma pedig ágyúk dörögnek odalent, cserreg a géppuska, pattog a kézi-fegyver s a hadak útját járjuk. A szomszéd halom ormóján is nem krumpfli szüret folyik, a gyönyörűséges

főváros, Budapestünk oltalmára ásogatják a sáncot... Hullanak az őszi levelek, lent a völgyben dideregve rezgölödnék a vén jegenyefák.

Szlavóniából Kozma Géza maradéki magyar református papnak leveleit, a hadak útját járván, a hervadásra hajlott őszi dőn lehajtott fővel olvasom... A maradéki atyafiak, kik hogy magyar mivoltukat megmentésük, még a hirhéd horvát Strossmayer gyakovári püspök idején tértek a református hitre, kiküzdöttek, hogy az idej nyárral a templomépítéshez is hozzáfoghattak ott lent a végeken. A háborús világ eseményei közé meghatóan fűződik bele ennek a templomépítésnek csendes története.

— Az alapozás nagy nehézséggel járt, — írja Kozma „tisztelendő“ — a szlavóniai református magyarok mindenfelé „tisztelendőnek“ nevezik papjokat, — betömött vermekre és gödrökre bukkantunk, melyeknek befalazása rengeteg téglá felemésztésével járt. Közben iszonyú eső jött, mely a már teljesen kiásott, 2 és 3¹/₂ méteres alapot megtöltötte vízzel, két helyen is beszakasztotta a földet, de a bajokat helyrehoztuk és megindult a munka teljes erővel. Kocsi-kocsit ért az udvarban, homok, més, kavics, téglá stb. szállítás közben a mesterek és kézhezadók lármája töltötte be az udvart, szavunkat is alig hallottuk... Július 19-én letettük az alapkövet a beléhelyezett emlékirattal, ami mindany-

evangéliom s a *nemzeti eszme*, ez a két hazafentartó ideál, a fundamentum két sarokköve, melyen a kálvinizmus ez őt tornya nyugszik; a *keresztvény* s *nemzeti* kultúra egyszerű köntösű, puritán erkölcsű magisztereinek lakták ez ódon bástyát s szolgálták Istent és a hazát a nemzeti hivatás ápolásának százados folytonosságában.

Új jövevény, magyar királyi tudomány-egyetem! Nem kell neked új utakat törni! előtted a kipróbált, beigazolt, százszor megáldott út; nem kell neked új isteneket keresni: a régi Istent, a Krisztus atyját s magyarok Istenét itt trónon találod; nem kell a tudományt megteremtened: hangyaszorgalommal, becsületes kézzel épített oltáron rég lobog itt a láng, a türelem, másvélemény tisztelete, lelkiismereti, vizsgálódási, meggyőződésbeli szabadság nem most kopogtat itt a kapukon, egykorúak azok a kollégiummal; nem kell a homlokzatra sem új diszeket vened: józan vallásosság, jámbor erkölcs, Isten, — ember és hazaszeretetet patináját rakta le ott századok hű keze.

A múlt bölcsen megalapozza jövődet. Nem lesz nehez hivatásod betöltése: az utat járd szélesebbre. Az Isten félelmét alapozd meg jobban, a kultúra tüzét lobbantsd nagyobb lángra, szabadság kultuszát fejleszd mind magasbba s a nemes patinát ne eltüntesse — aranyozza meg gondos utódságod. Ez a létjogod, ebben fogsz győzni. Az Isten segítsen.

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés! Bármilyen szűkszavúságra kényszerítik is a körülmények e mai alkal-

---

nyiónkra igen megható ünnepély volt. Felhangzott az ének „Mennybéli felséges Isten“, utána beszéd és ima, majd ismét ének... Az egész gyülekezet örömkönyeket hullatott. A lányok virággal halmozták el az alapot. Másnap már folyt az alapzat kiemelése és 25-én (t. i. júliusban) teljesen be is fejeztették, de ugyanekkor este jött a — mozgósítási parancs. 26-án este falunkból bevonultak, a mozgósítás megállította építkezésünket is, vállalkozónk és munkásai is mind bevonultak... A jó Isten tudja, hogy mikor folytathatjuk...

*

Az őszi sárgaveres színhullámai előntötték már a mezőt. Nem krumplic szüretelnek a szomszéd halom ormójánál, hanem sáncot ásogatnak és a völgyben dideregve rezgelődnek a vén jegenyefák... A távol Buda hegyeit homálysárnyai alá temeti az alkonyat, Rákos völgyéből lelketrezdítő sóhajként hűvös esti szél támad fel, hullanak, hulldogálnak az őszi levelek, fektemben a zsályavirág szagú ároksáton betűzgetem, melegítő fohászként rebesgetem el a szerb-határszéli derék magyar pap üzenetét:

— Valami kimendhatalan izgatottság ül rajtunk, mióta itt lent dörögnek az ágyúk, de: *nem félünk!*... Csak a jó Isten óvja szeretett hazánkat és nemzetünket minden nehezebb megpróbáltatástól.

(Rákosszentmihály.)

Móricz Pál.

mat, hálátlanság nélkül nem mulaszthatjuk el, hogy az egyetem működésének legelső órájában meg ne emlékezzünk azokról, kiknek ez új nemzeti intézmény lételetét köszöni. Első sorban mély hódolattal s alattvalói hűséggel gondolunk dicsőségesen uralkodó királyunkra, I. Ferencz Józsefre, kinek kormányzói kegyét, hű magyar népe iránti atyai jóságát hirdeti a magyar kultúra ez új intézménye, lelkünk szerint kívánván drága életére áldást, küzdő fegyvereire teljes diadalmat. Hálánk tiszta indulati szállnak a magyar királyi kormány, különösb- ben gróf Tisza István miniszterelnök és dr. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter urak felé, kiknek legmesszebb menő jóindulata vitte mielőbbi teljességre ez egyetem már megnyithatásának óhajtott ügyet. Köszönetünket nyilvánítjuk Debrecen szabad királyi város közönségének, mely az egyetemhez fűződő kulturális s nemzeti nagy érdekeket első pillanatban felismervén, hagyományos s fejedelmi áldozatával tette lehetővé az öt karú egyetem felállítását; — a debreceni református egyháznak, mely tan- széki alapítványával segítette elő az ügyet s főként a tiszántúli református egyházkerületnek s a munka, áldozat és siker oroszlánrészét hordozó egyházkerületi elnökségnek. E helyen s ez alkalommal kedves tisztünk megállapítani a tényt, hogy a tiszántúli egyházkerület hozta a legnagyobb áldozatot, midőn őt főiskolája drága koronáját, az ország első akadémiáját adta fel, ezen az idők végéig szóló önzetlenségével pecsételvén meg a magyar kálvinizmus azon kidomborodó jellemvonását, hogy a hazáért, nemzeti ügyért mindent áldozni őseitől örökölt s híven megőrzött egyetlen dicsekedése. Találjon s bizonyára talál is ez egyházkerület édes jutalmat azon felemelő tudatban, hogyha a viszonyok miatt *református* egyetemet nem létesíthetett, egy új *magyar* egyetem alakulását biztosította.

Egyetemi polgárok, kedves fiaink! Helyettünk az idők beszélnek hozzátok: a magyar áliam tudomány- egyetemet állított számotokra, hogy a kultúra minden eszközével tölthessétek be a legszebb emberi hivatást: élni a hazáért. Im megnyílnak előttetek a kapuk, üjjetek lábainkhoz, amink van, mind nektek adjuk; de ha a haza más mezőkre szólit benneteket, elbocsátunk, ott is azt a missziót végzitek, a magyar nemzet történelmi hivatását szolgáljátok. Ha ésszel, ha karral, ha verejtéssel, ha vérrel: büszkéek vagyunk rátok. Tanáraitok, társaitok egyrésze ott ontja már vérét a harci mezőkön; bennetek is forr a vágy résztvenni az új Magyarország megépítésében; ha jön a hívó szó, menjetek el ti is. Fájó könnyet nem láttok szemünkben, csak büszke csillogást: a mi fiaink vagytok. Isten vezeti sorsunkat; ha visszajöttök, karjainkba ölelünk; ha ott maradtok, a lelkünkbe zárunk. Egy nemzet lelke lesz a temetőtök, egy nemzet szabadságfája jeltelen sírotok örökzöld emléke. Ti avatjátok fel, a ti ifjú, piros véretek ez egye-

*

temet a magyar nemzeti hivatás megszentelt templomává.

Éljen a haza! Éljen a király!

Ezzel mi, a debreceni magyar királyi tudományegyetem ez idei Rectora s Tanácsa az egyetem 1914—15-ik első tanévét Isten nevében a haza üdvére megnyitjuk.

Kiss Ferencz,
e.-i. rector.

Könyörgés és beszéd

a debreceni ref. főiskola új épülete alapköve letételekor
1870 május 5-én.¹

Könyörgés.

Kegyelemnek örök forrása! véghetetlen felség! szerető édes atyánk! Nagy neved segítségül hívásával kezdjük meg a munkát, midőn szent akaratodból, a tudományok ez ősi hajlékának nagyobbitásához fogunk; az évek hosszú sorai alatt megavult, az idő viharai által megrongált ó iskola-épületnek helyébe újat emelni vágyakozunk és törekszünk. Tőled, egyedül csak tőled nagy Isten, várjuk a kegyelmet, ki öröktől fogva örökké a tér és idő határai felett uralkodva, mindig kegyelmesen örökdel e már csak részben fenálló ősi hajlék felett; nem engedted azt a nehéz idők napjaiban, midőn ellen dült szép hazánk határain, a rombolás sötét szellemeinek martalékává lenni; s a te mindenható karod eszközölte, hogy a kemény szorongatások közepette is megállott s folytonosan táplálhatta a tudomány és vallásos hit áldásaival a hozzá folyamodó lelkeket. Te adtál ennek kormányzatára oszlopférfiakat, gondos és figyelmes vezéreket; te állítottál elő időnkint hív jöltevéket, kik siettek meghozni áldozatukat a tudomány és egyház oltárára.

Ó nagy Isten! véghetetlen felség! midőn itt ez új alapzatnál feléd száll esdeklő szózatunk, a mult emlékei, az annyian elhunytaknak, a haza és egyház egykori harcainak s a jelenben is küzdőknek szelleme, — kiknek lelkében itt gyújtatott fel ez ősi falak közt a tudomány és egyház szeretetének szikrája, itt élesztetett, növesztetett az mindazon fokig, hogy kinn az életben gyújtani és hatni képesítve lettek, — egészen megszentelik érzelmeinket; mert hányan és mily sokan nyertek itt szellemi kiképzést, kik későbbben a tudományok közsiklájának magaslatára jutottak fel, vagy a haza és egyház jóléte előmozdításában tényezőképen szerepeltek; a társadalomnak mily sok hasznos és munkás tagja képződött itt a tudományok e csarnokában.

¹ E beszédek a debreceni m. kir. tudományegyetemé váló átalakulásakor a régi főiskolának igen aktualisak, miért is leközlésüket olvasóinkra nézve hasznosnak és érdekesnek tartottuk.
(Szerk.)

Ó, de midőn lelkünk e lezajlott idő hullámai felett elmerengve, a végeesség és alázatosság érzésétől indítatva, hála-imát zeng örök bölcsesség forrása tehozzád, a jelen és jövő feladataira gondolva ismét csak hozzád folyamodik. Adj erőt és segedelmet a nagy munka folytatásához és bevégzéséhez; gyűjtsd és lelkesítsd a nemes kebleket, hogy áldozathozatalaikban fáradhatlanok és buzgók legyenek; irtsd ki a közönyösség és hidegség fagyasztó érzelmeit, melyek meghiúsítják a legnemesebb törekvés eredményeit is, sőt inkább éreztessd lelkeinkkel a vallás és tudomány oly magasztos és el nem múló örök hatalmát. Cselekedd mindenható erőddel, hogy az itt berakott kövek mindmegannyi élő köveket szüljenek, egyházunk öröképülete nagy alkotmányának fentartása számára.

Gondoskodjál mindenható erőddel szerető édes atyánk! hogy ez épület, melynek alapkövét nagyneved segítségül hívásával tesszük le, a valódi, igaz keresztényi bölcsesség és tudomány temploma legyen; minden igazság és beszéd által, mely majd ebben hirdettetik, a te dicsőséged s szent fiad a Jézus neve és tudománya magasztaltassék fel. Gondviselésedbe ajánljuk egyházkerületünk és főiskolánk kormányzó férfait, hogy nemes törekvéseiknek, hűséges munkájoknak kívánt sikerét láthassák és megérhessék; áldd meg a főiskolában működő tanférfiakat törhetlen kitartással és buzgalommal; ihlesd meg a hallgatók szívét, hogy haladási és tökélyesbülési vágy s az úrnak félelmében való tiszta erkölcs által tündököljenek.

Áldd meg ó jöltevé atyánk! édes magyar hazánkat, ennek dicső ősi alkotmánya mint védbástyája alatt virágozzék e főiskola nemzedékről nemzedékre. Áldd meg koronás magyar királyunkat és királynénkat kegyelmeddel.

Mindenható erőd és kegyelmed nyugodjék közelbről e városban, melyben bölcs gondviselésed akaratjából e tudományok háza szállást és lakozást nyert; tartsd meg ennek előjáróiban és lakosaiban ez intézet iránti meleg rokonszenvet és ragaszkodást, hogy általa a tudomány és egyház ügye mindinkább előbbvitessék.

Ó Isten, áldd meg nagy munkánk kezdetét, egész folyamatát és segíts, hogy sikerrel és békével bevégezhessük. Legyen mellettünk égi erőd! s ne hagyj el bennünket soha, örökké Amen.

Alkalmi beszéd.

Tisztelt közönség!

Nevezetes napra virradtunk igen tisztelt Közönség! amennyiben egy nagyszerű, messze horderejű, korszaktól alkotó — epochalis — cselekménynek vagyunk szerencsés szemtanúi.

A századok viharait átélte, oszladozó, ódon épületből költözünk ki, hogy átlépve az új díszes csarnokba, itt építsük fel a tudományok újabb oltárait s felgyújtsuk rajtuk az áldozatok tűzét.

Hátunk megett elterül megfutva egy mérhetlen tér, előttünk új virány végetlen mezeje nyílik, új látkör tárul

Református zsoltárok és imakönyvek

bárhon hirdetett áron a
legszebb kivitelben kaphatók

CSÁTHY FERENCZ
Debreczen legrégebb könyvkereskedésében.

Vidéki megrendelések gyorsan
és pontosan eszközöltetnek.

fel. Az emlékek csarnokából kilépve, új, nem látott kincsgyűjtemények halmai tűnnek lelkünk elé s már eleve élvezzük a gyönyöröket, miket a megnyílt új korszak, a távol jövő nyújtand számunkra.

Miként a vándor, ha eljutott a hegytető vízválasztó magaslatára, megállapodik s majd hátra néz, hálával adózva útja vezérének, aki őt szerencsésen kalauzolta s fedezte hosszú pályáján végig, majd előre tekint és hitben és bizalomban ömlengve, új erőt s lelkesülést nyer tova indulni a távol cél felé s megküzdeni az akadályokkal, melyekbe ütközendünk: úgy állunk mi a jelen magaslatán, mely a múltat és jövőt elválasztja, de egyszersmind összeköti és áthidalja, kegyelet- és háláérzettel eltelve, ha visszatekintünk a lefolyt időkre s reményben éledve, ha a jövőre függesztjük szemünket.

Ez állásponton, ez ünnepélyes alkalommal ennél fogva nem lehet egyéb feladatunk, mint egy oldalról néhány percet kegyeletesen szentelni a múlt idők emlékeinek, főiskolánk történetének, más oldalról pedig egy futó pillanatot vetni főiskolánk jövőjébe, főiskolánk ígért-földére, melytől nézetem szerint még elég távol vagyunk s valószínűleg csak a fiatalabb nemzedék lesz szerencsés odá eljuthatni.

Ami főiskolánk múltját s történelmét illeti, egy alkalmi beszéd szűk keretébe nem lehet azt befoglalni s nekem részemről nincs is hivatásom arra, hogy azt kissé kivittebben ecseteljem, ennél fogva én általánosságban csakis a legfőbb mozzanatait érintendem főiskolánk történelmének.

Mióta enyingi Török Bálint az áldott reformáció keletkezésének hajnalán városunkat egyetemesen meghódította s megnyerte az evangéliomnak; mióta ennek fia Ferenc a debreceni zsinatot 1567-ben egybegyűjtötte, mely a helvét hitvallást *symbolicus* könyvül elfogadta, több mint három század óta Debrecen lett a magyarhoni kálvinizmus székhelye s reformált hitrokonaink Genévjája, mely hivatását és rangját ez ma is méltó díszben tartja fenn és örökíti.

Az evangéliumi és világi tudomány, az égi és földi bölcsesség eme közös tűzhelyéről, mint gyüponyból, mint egy lángtengerből löveltek ki három századon keresztül ama fénysugarak, melyek honunk határait áldást terjesztve megtermékenyítették.

A város és helybeli egyház egyiránt és folytonosan élesztették s növelték a szent tüzet áldozataikkal, egyiránt közremunkálva táplálták a kűtfőt, melyből az áldások folyamai kiáradjanak s végig folyva e hon földét, nemzetünket felvirágoztassák. Nincs széles e magyar hazában egyház és város, mely a tudományok művelése s a tanulók gyámolítása tekintetében inkább kiérdemelte volna az „Alma mater“ dicső nevezetet, mint Debrecen.

A város lakóinak hitbuzgósága s áldozatkészsége a főiskola érdekében s az ennek alapján előállott nagyszerű eredmény, megragadták a tisztántúli egész vidék figyelmét s hatályosan ösztönzék a dicső példa utánzására s így lön, hogy a hitrokon egyházi gyülekezetek

vetekedve táplálák és növelék a szent tüzet, hogy annak éltető melege s jótékony világa kiáradjon az egész hazára és nemzetre.

Majd fejedelmi alakok: Bocskai István, Báthory Gábor, Bethlen Gábor, I. Rákóczy György, Apafi Mihály tűnnek fel a múlt idők homályában óriásokként, kik hatalmas karokkal ölelték fel az egyház, a nemzet, az emberiség szent ügyét, magasztos emlékszobrokat emelve maradandó tettük s áldozataik után, melyeket az utó-nemzedék s mi hálás unokák ünnepelve újítsunk és örökítsünk meg.

Es hosszú sorral állanak a távolság miatt hátterben a tudományok hajdankori avatott képviselői, a főként tanárok, lobogó faklyákkal kezökben, melyek egy-egy térre, egy-egy nemzedékre világot derítettek, kiknek szövetségének végsugarai korunkig kilövellenek.

Eltemette midezeket az idő s elnyelte a múlandóság örvénye, de a tengerből most is gyöngyöket hoz fel utánok gondosan fürkésző bűvár s dicskoszorút alkot a művész emlékökre s az új kor gyönyörére.

Megemésztette az idő vas foga magát az ó-épületet is, elporlasztotta annak követ s alkatrészeit, ledöntötte a termeket, melyekben egykor a bölcsesség szava visszhangzott, lerombolta a szobákat, melyekből időről-időre, nemzedékről-nemzedékre ezer, meg ezer ifjú talált hajlékot és menedéket, melyekben annyi elmének támadt világosság, annyi szív lobbant fel lelkesülve, annyi szorgalom virrasztott, annyi élet pezsgett, melyekből miként a trójai lóból a hősök annyian szállottak ki küzdeni az ellenséggel, védeni a hitszabadságot, az egyház jogait, terjeszteni lángelmével a világosságot, az evangéliom, a tudomány és bölcsesség ígeit, menteni a hazát s ennek alkotmányát, a nemzet életét és dicsőségét.

Üdv nekünk, hogy az ó-épület nem maradt romnak, hogy annak omladozó porát nem hordja szét szárnyain a forgószél! Az omladékokból új építmény keletkezik, a romok nyomain díszes csarnokok emelkednek, befogadandók a tudomány-szomjas ifjúságot, a nemzet virágát, a háza reményeit. — Így támad fel hamvaiból az elaggott phoenix új életre s viruló ifjúságra.

Es ime itt állunk az új korszak küszöbén! Letétezt az új építmény alapköve, a megkezdett műre áldást esdeklett le a magasságból ihletett főpásztorunk s mindnyájunk szívéből önkényt visszhangzott az áldás!

Itt állunk a szép jövő előtt s reménnyel és óhajjal nézünk az utókor verőfényes mezejére, míg más oldalról aggodalom szállja meg lelkeinket. A kor igényei ugyanis a tudományok terjedelme s legújabb vívmányai oly nagyszerűek, hazánk alkotmányos úton fejlődése oly rohamos, hogy az ezen szempontokból főiskolánk irányában jogosan támasztott igényeknek a mostani tanerőkkel s taneszközökkel megfelelni képesek nem leszünk, s ekként azon meggyőződésre kell jutnunk, hogy a debreceni főiskola többé, vagy legalább sok ideig eddigi szűk keretében nem maradhat, vagyis mondjuk ki lep-

IFJ. BARTHA ISTVÁN KÖVEZŐ-MESTER ÉS
DEBRECEN, KOSSUTH-UTCA 35. UT-ÉPÍTÉSI VÁLLALKOZÓ

Elvállal kocsitútak, gyalogjárdák, udvarok, kapubejáratok kiburkolását terméskövel, kockakövel vagy téglával, vidéken is. Költségvetéssel szívesen szolgálók. — Telefon 785. szám.

zetlenül, a debreceni főiskolának egyetemmé — uni-
versitássá — kell alakulnia, ha a kor igényeinek meg
akar felelni.

Ime széles e magyar hazában, mely Erdélyt s a
társországokat leszámítva mintegy 12 millió lelket szám-
lál, s 4000 □ mértföldet foglal el, egyetlen egy egye-
tem van Pesten, az ország fővárosában. Egy pillanatra
belátja mindenki, hogy ez közművelődésünk érdekében
nem elegendő. De nem hozhatja kétségbe azt sem, hogy
Debrecen az ország második fővárosa s az ország első
magyar városa, hogy a debreceni főiskola a pesti egye-
tem után hazánkban a legvirágzóbb, leggazdagabb fő-
iskola egyetemmé átalakítása ennél fogva legkönnyebben
eszközölhető s helyrajzi és nemzetiségi szempontból pe-
dig legkívánatosabb. Mindezeknél fogva a debreceni fő-
iskolának egyetemmé alakítása nézetem szerint csak
idő kérdése.

Semmi kétséget nem szenved, hogy a református
hitfelekezet, vagyis ennek csak tiszántúli része s Debre-
cen város egy ily nagyszerű tanintézet létrehozása és
fenntartására nem elegendő, ehhez, uraim, országos erő
és hozzájárulás kívánatik és az megtörténhetik a fele-
kezet érdekei és jogai megrövidítése nélkül, mert a fele-
kezet érdekei a haza érdekeivel nem lehetnek ellen-
tétben.

Ez tehát, uraim, azon dicső cél, melyre nézetem
szerint törekednünk kell! Ez Debrecen magasztos hiva-
tásának a delelő pontja! Adja az ég ennél fogva, hogy
azon alapkő, melyet ezúttal, mint a főiskola alapkővét
tettük le, legyen rövid idő múlva a debreceni egyetem
alapkőve, mely virágozzék a haza, a nemzet, az egyház
javára mind az időknek végéig!

Ezen reményben, ezen hitben távozzunk el innen
a letétezt alapkőtől, mert van nekünk bölcs, hatalmas
Mózesünk, kit Isten vezérül állított, hogy választott né-
pét az ígért földére juttassa. — gróf Degenfeld Imre
öméltósága, kit Isten sokáig boldogul éltessen!

Van a mi Mózesünk mellett öszfűrtű bár, de hév-
vel buzgó Áronunk, kinek közreműködésével kívívand-
juk a sikert, főtisztelendő és nagyságos superintendens
Balogh Péter úr. Mondjuk el rólok a költővel, hogy:

Fény nevökre, áldás életökre!

Legyen áldás az egyházmegyék vezérférjain, lel-
kes gondnokain s hű esperesein! Legyen áldás összes
egyházi gyülekezeteinken! Legyen áldás e nemes váro-
son, ennek minden előjáróin s összes polgárain! Le-
gyen áldás a lankadatlan buzgalmú tanárokon! s a
tanuló nemes ifjúságon, a haza reményein!

Mindenek előtt pedig legyen boldog a haza!

Eljen a haza!

Dr. Török József.

Papok, mint krónikások.

A Debreceni Protestáns Lap hasábjain nagyon
sok életrevaló eszme pattant már ki és lett a hozzá-

szólások nyomán egyházi közvéleményünket irányító
gondolattá. Egy ily újabb eszmét kívánnék én jelenleg
felvetni e lap olvasói előtt és szeretettel kérem lelkész-
testvéreimet, hogy azt — amennyiben helyesnek találják
— elfogadni és saját munkakörükben megvalósítani méltó-
tázzanak.

Miről is lenne szó? Arról, hogy lelkésztársaimat,
mint mindmegannyi krónikáirót szeretném látni e dőb-
benetes napokban. Ne méltóztassanak félre érteni, nem
a professionatus történettudósok egyetemes irányú mun-
kakörének a kultiválására akarom lelkésztársaimat fel-
hívni, hanem csak arra, mit egyházközségünk körén belül
mindnyájan képesek vagyunk könnyen elvégezni, hogy
tudniillik, mint politikai és egyházközségünknek mind meg-
annyi krónikásai örökítsük meg részletesen akár anya-
könyvünk, akár pedig aranykönyvünk lapjain mindamaz
eseményeket, melyekkel lakóhelyünk s közelebb refor-
mátus egyházközségünk népe e félelmetes világháborúba
belekapcsolódik.

Sok egyházközségnek kutattam már át a régi ira-
tait és fájt a lelkem, hogy lelkészelődeink sem a dicső-
séges 1848-iki szabadságharcról, sem a korábbi nagyobb
történeti eseményekről sehol meg nem emlékeztek egy
sor írással sem. Pedig mily felemelő, mily lelkesítő lett
volna akéső unokákra, ha olvashatták volna egykori
papjuk tolla nyomán a régi idők csodás eseményeit; ha
név szerint fentmaradtak volna megörökítve mindazok,
kik az illető községből harcra vonultak; azok, kik eles-
tek, azok, kik megsebesültek, s azok, kik különböző hő-
stetteket vittek véghez. Ha ezt mind papirra téve látnánk,
úgy ezek alapján könnyen ellenőrizhetnénk azt is, hogy
az idők folyamán mese és legendaszerű vonásokkal ki-
színezett helyi szájhagyományból mennyi a feltétlen hi-
telt érdemlő történeti igazság.

A magam részéről nagyon örülnék, ha nem esnének
az elődök eme hibájába, hanem e rettenetes napokban,
mikor láng és vér folyja körül csaknem az egész világot,
mindnyájan megtennék helyi krónikási kötelességeinket.
Vázlatban részemről így kontemplálom a dolgot. Kezde-
ném, mint főokokkal az annexió és a trónörökös pár meg-
gyilkolásának rövid érintésével; folytatom a szláv és ger-
mán kolosszus egymás elleni vetélkedésének, a francia re-
vanche terrorisztikus propagandájának feltüntetésével
stb. stb. Ismertetném mozgósításunk lelkes lefolyását;
névszerint a hadba vonultakat, az elesetteket, a sebe-
sülteket, az épségben visszatérteket, a községünkbeli ka-
tonák által véghez vitt hőstetteket s általában az ösz-
szes nagyobb ütközeteket. Ismertetném az uralkodó
általános gazdasági nyomort, továbbá azokat az intéz-
kedéseket, melyeket felsőbb és helyi egyházi hatóságaink
tettek a világháborúval kapcsolatban. És kitudja miket
rejteget még az idők méhe, miknek kell még a szomorú,
vagy dicsőséges történetét megírunk.

Természetesen nem úgy gondolom a dolgot, hogy
fogjunk tollat és üljünk le azonnal krónikát írni anya-
könyvünkbe, hanem aként, hogy a szükséges anyagot

KÉSZÍT:

minden a fényképé-
szeti szakmába vágó
művészi munkákat
műtermen kívül is. ↔

Kozmann és Társa

fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műterme
↔ Debrecen, Piac-utca 44. szám. Ujfalussy-ház. ↔

FELVÉTELEK:

egész nap (vasár- és
ünnepeken is) min-
den időjárásban; mű-
világítás mellett este 7 óráig

előbb csupán impurumban készítsük el és csak a háború végleges befejezése után gondoljunk teljes összeállításra s okmányszerű megörökítésre. Nagyon jó szolgálatot tesznek az anyagok összehordásánál különben napilapjaink is, melyeknek megőrzése most fontos kötelessége mindnyájunknak.

A tengerszemről tanultuk, hogy az valahol a föld mélységes barlangjain át összeköttetésben van az anyaoceán mérhetlen víztömegével s mint ilyen a nagy tenger minden apályát és dagályát visszatükrözteti. Egyházközségeink is mindmegannyi tengerszemeknek tekintendők s nekünk örállóknak kötelességünk, hogy visszatükröztessük és krónikaszerűleg megörökítsük mindamaz eseményeket, melyekkel egyházunk és községünk a nagy világesemények tengerébe belekapcsolódik.

Mezőtelegd.

Dr. Gyenge János.

A háború áldásai.

— Egyházi beszéd. —

Elmondotta: Dérczy Imre.

111. zsoltár 7. vers.

Antónius, a pogány római, ki éhesen leste mindig a nép kegyét, a római tanácsterembe siet. Valami borzasztó dolognak kellett megtörténni! . . . S valóban a szenátus padlóján ott találja a nagy hadvezért, Cézárt vérbe fagyva. Láthatólag megindult s azután ravasz gondolatokkal igyekezett haza. Másnap kivitte a nagy Cézár holttestét a római piacra s előállott a nép előtt. Negyvenkét seb tátongott vádolólag a gyilkosok felé. Antonius megmutatta mind a negyvenkettőt a dühöngő népnek. A sebek lázítottak: a gyilkosok menekültek s házaikat pozdorjává zúzta a népharag . . . Ma úgy érzem magamat, mintha ott állanék Antonius mellett a római rostrumon. Sebek tátognak felém, könnyek perdülnek le előttem a szomszéd földre és nehéz sóhajok fakadnak ki mellettem az emberek lelkéből. Mennyi seb, amit látok s mennyi seb, melyet csak sejtek. Ezek a rejtett sebek, amelyek irtóztató szerénységgel az érzések mélyén húzódnak meg s mint a tengerek mélye, nem küldenek a felszínre csak egy könnyet, csak egy búborékot, csak . . . ! Reámutassak erre a sebekre? Magam elé varázsoljam-e a véres viziót? Golyók sivitását, ágyúk bűgását, kardok csattogását, porfelhők és löporburkolá-

tok kavarodását, hörgést, üvöltést, a reménykedés félláttias hangját, a levertek káromkodását, sebzett lovak dögledező horkolását, a romokat, melyet vérrózsák futottak be, a síkságot, melyet vérfagyasztóan pazar díszítéssel a pusztulás népesített be? . . . Minek? . . . Miért mutogassam a sebeket? . . . A sebek lázítanak . . . Inkább bekötözök ezret, mint egyet feltépjek. Inkább felszárítok könnytengereket, mint új forrásokat fakasszak fel. Innen, e szent helyről, honnan a vigasztalás, a lélekmentés harmatának kell lelketekre alászállania. „El ti sötét képek“, a háború borzalmain túl néznek szemeim, reménykedésem nem fullad be a vérmezőkön, e dögvészes légkörön felülemelkedem. S ott, ahol más a végtelen és lehangoló pusztulásnak jeleneit látja csak, az én szemeim előtt szépségek körvonalai rajzolódhatnak le. Figyeljetek reám, ti élő szomorú fűzfák. Én a háború áldásairól szólok ma hozzátok.

* * *

Csodálkoztok. Áldás és háború? . . . Ám mutasd az áldásokat! . . . Pedig . . . minden pusztulásban van szépség, minden nyavalyában erkölcsi jó és minden csapásban természetfeletti érték. Ker. Afi! a temető is minden szomorúsága mellett nagyszerű dolognak evangéliuma. Benne már kezdődik a túlvilág a maga igazi szent demokratizmusával, mely nem ismer rangot és kiűntetést. A művészet is rálehel a sírhantok keménységére az alakítás szelid vonásait. Kiszépi a rohadás szomorú barlangjait s még a korai enyészetre is engesztelőleg állítja reá megkövült gondolatait. A testi nyomorúságoknak is meg van a magok szépségök. Korán elaszott, vézna vonások, vagy soha be nem hegedő sebek, kinban átizzadt gyötrelmes éjszakák . . . ezek az emberi nyomorúság látványosságai, ezek a nyavalyák fekete seregei, de ezeken túl óriási szépségekre nyílik kilátás. Hány lélek váltotta meg önmagát önsebeivel, mennyi alázat, beismerés, megjavulás, új irányítás született meg ott, ahol már fenni kezdtek a halotti lepel szálait! Csak az, aki a betegek lelkijárását imádkozva megfigyelte, tudja és igazolja: hány ember született újjá saját halálos ágyán! . . . S végül a fájdalom is, melytől úgy irtóztok, hány esetben áldás lelki világunkban! Vagy nem hallottatok-e üdvözítő szenvedésről, avagy nem éreztétek-e épen a fájdalom égető napjainban, hogy lelketek oly közel jár az éghez, mintha angyalok szárnyai súrolnának? Mennyi fény, el nem késett belátás fakad a könnyek nyomán! Micsoda forró isteni.

KRAUSZ GYULA

∴ KÉZIMUNKA-ÜZLETE ∴

DEBRECEN,
KOSSUTH-UTCZA 3. SZ.

Nagy választékban kaphatók:

Selymek és	Torlónia
Pamutok	Kelím
Északi szövetek	Futók
Netz-kanavák	Miliók
Filé	Tálczakendők
Madeira vásznak	Asztal- és ágy-
Kongréc	terítők
Szultán-szövetek	Függönyök
Aida	Smyrnák

— Montirozások és himzések —
a legjutányosabb árban készíttetnek.

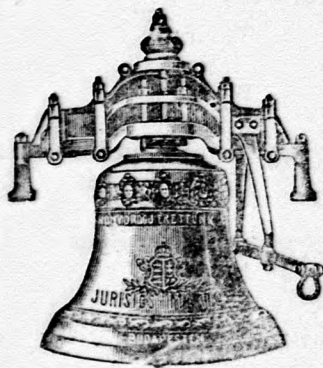
tiszteletet tartott az a lélek, amely azelőtt még imádkozni sem tudott?! . . .

A háborúban is ne csak a borzalmak sorozatát olvassuk, hanem azokat az erkölcsi javakat is vegyük számba, melyek e nagy csapásnak engesztelő vonásai. Ilyen áldása a háborúnak: *a hazaszeretet megizmosodása*. A mai ember világot csaknem teljesen lefoglalja a megélhetésért vívott nagy harc. Ebben a harcban, mint minden harcban, az embervilág finomabb érzései szenvednek. A kenyérgyűlés és kenyérszegység nem kímélte a hazaszeretet tiszta tüzhelyét sem. Ahol jól megy dolgom, ott van a hazám, kezdi hirdetni a mai ember. A hazának tiszta fogalma lealjasodott, hiszen még tudományos úton is ezen fáradoztak s a hazafiság nagy érzése egyszerű konyhakérdéssé alacsonyodott. A szent földből legelő lett, melyen meg lehet élni s ha kipusztul, odébb kell menni. A szent kötelekből állati ösztön lett: a barom vonzódása jászola felé. A szent kötelesegekből teher vagy üzlet s a hazafiság önzetlensége egy lón a létjogosultság hiányával. A szerénység az egyedek életképességének halálát jelentette s nagy dicső történeti multunk az erős és őszallatok küzdelmeivel került párhuzamba. Igen, egyszóval hazánk megbecsülése, szeretete, szolgálata alább hagyott szíveinkben . . . De most . . . ismét édes lesz a haza, ismét drága lesz annak minden röge. Vér fogja kipirosítani elfelejtett s elsápadt rögeit; — igen, vér, a mi nőink vére; szent vér, drága vér! . . . Érette hullani fognak, igen, hullani fognak, a mi fiaink, reményeink, gyönyörűseink; szentek, vértanúk. A hidegülő apákban fellángol az érzés: Istenem, de drága lehet a haza, hiszen az én egyetlen fiam esett el érette. S az elhullott gyermek, mint hazajáró kísértet meg-megjelenik a jólismert pitvarba s tanítani fogja a gyerek az apját: Nézd a nagy piros sebeimet, fiatalon letört életemet, mindezt érte, a hazámért és te nem szeretnéd? . . . Bizony, bizony mondom nektek, eme napokban fellobban Sion véneinek szíve és megöregbülnek szerelmükben. De most . . . Óriásakká nőnek majd a gyermekek. Sok gyermek még azt sem tudja, mit veszíthet a harctereken. Lehet, hogy sohasem látja azt, aki homlokára tűzött egy keserves búcsúcsókot. Majd, ha megnő és kérdeni fogja, mert látja, hogy mindenkinek van; hol van az én apám? Akkor fogják a fülibe sügni fájdalmas boldogan: Az apád meghalt a hazáért, fiam. Hogy gyullad ki majd a gyermek lelke, hogy kéredzkedik majd: Én is meg akarok halni, anyám. S hogy fonja szent glóriába az elmosódott apai

arcot s imádkozva kiejteni a haza nevét. Igen, drága lesz a haza. Az a drága, amiért sokat kell szenvedni. Ezért drága a gyermek is. Minél nagyobb kinnal jött e világra, minél több virrasztásra, aggodalomra, szülői remegésre adott alkalmat, — ti tudjátok anyák, — annál édesebb, annál drágább a gyermek. S legdrágább bizony az, kinek élete anyja életébe került. Ilyen drága lesz a háza is. Az érette kiállott kinek és küzdelmek, az érette elesőrgedezett vérpatakok szentté avatják ismét minden rögét; megváltanak bennünket saját fiaink, hogy felébredjen bennünk a régi honszerem a maga legendás nagyságában és tisztaságában.

Másodszor: *megegyesedik a kölcsönös hitvesi szeretet is*. Kicsike kis házikókba be-betekintek. Valamikor a boldogság fészke volt. A férj fellelte benne minden örömet, a nő s a gyermek képezték egész világát. De . . . idővel minden foszladozni kezdett. Az együttélés boldog kövei mállani kezdenek, a férj unott, ideges, goromba s másfele tekint, a nő halkán siratja be nem váltott leányálmait. S a gyermek? . . . Testben és lélekben szenved a szegény. Talán már az utolsó szál is szakadozni kezd: küszöbön áll a rombadőlés angyala. Egy levert fészkekkel több kint az emberiség nagy erdején . . . talán már az utolsó galy is lekivánczik. De most . . . Ime itt a háború. A férj elsiet, gyermek és nő árván marad. A távolság pedig s a környezet józanítólag hat. A férj emlékezni kezd csendes, aggodalmas éjszakákon. Felmerül az elhagyott otthon, a jó, de meg nem értett nő, az ártatlan gyermek . . . A hideg otthon képe vonzóvá s kívánatosává válik. Szelíd sóhajtások, majd nagy nehéz férfi sóhaj fakad ki: Óh! bárcsak már otthon volnék. S midőn megtér, forró könnyekbe és örömbé fül; új ember került haza. Szívében ismét feléled a régi szerelem, az első csók emléke, a templom esküvői képe, a leány, ki bizalommal hozzásímúlt, a gyermek, ki büszkeség és édes kötelesség egyaránt. Óh, Istenem, mig kint ezreket hívsz haza, másik kezdeddel hány pusztulni induló fészket építesz újra! Micsoda felséges távlata az a megváltásnak, hogy hónapos aggodalmak árán visszadod az apát. Óh, hány helyen lakodalmaznak újra egy vérrózsával, egy sebbel . . .

A távolságnak ugyanis csodálatos hatása van. A kis, hitvány érzéseket, az érzékek szürke gerjedelmét kiöli, a nemes érzéseket pedig még haló porukból is tűzszloppá szívja fel. Így fogja a szunyadozó szerelmet, a haldokló családias lelkületet ismét feleveníteni s akik eddig szerették egymást, most égő lángra lob-

Elsőrendű haranggyár, szerel a kitűnő Pozdech-féle rendszer szerint, mely annak idején ő felsége a király által 2 aranykereszttel lett kitüntetve

Mesekönnyű indítás, nem rezegteti az állványt, még kevésbé a tornyot. Csupán előnye van, hátránya nincsen. — Mérsékelt árak, szolid és szép kiállítás. — Kedvező fizetési feltételek.

Alapítva 1868-ban.

Felülmul minden eddigi szerelést.

Telefon 77—51.

Jurisics Márton

harangöntő- és harangfelszerelő-gyár

Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovásoltvas-koronára, kikopott csapok kieserését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. **** Kívánatra saját költségén utazik a helyszínére.

bannak, akik közönyösek voltak, szeretni kezdenek s akik kihültek, ismét felgyúladnak. S mint a világteremtésének hajnalán a végtelen összevisszaság felett az Isten lelke lebegett; így fog a véres mezők, elhullott áldozatok, elnémult ágyúk felett lebegni a szeretet lelke. Én új pünkösödöt várok és hiszek; az emberek a fájdalmak súlya alatt kiszépülnek, nagyokká lesznek, megtanulnak az érzésekbe elmélyedni.

Harmadszor: *őszintébb lesz a felebaráti szeretet.* Az evangéliom gyönyörű gondolata: a világtestvériség. Legszebb gondolat és mégis legtávolabb állunk tőle. A válaszfalak csak közibénk merednek, felfogások, szólásmódok, világnézetek elválasztanak bennünket. Ezek az emberi társadalomnak áthidalhatatlan tengerei. De most... Ember ember felé közeledik. Ugyan, én Istenem! míg odakint a csaták síkján és hegyein ember ember felé megy, tör, hogy ölje, aprítsa, irtsa, addig itthon ember-ember mellé megy, simul, hogy ölje, óvja vigasztalja. S ebben a gyönyörű ölekezésben felolvadnak az öskérgek, finnyás felfogások, konzervált előítéletek. Szalonkabátosok és darócruhások, finnyások és nyersen természetesek, porszagú legények és parfümös gavallérok... egymás mellé kerülnek, sőt többet mondok egymásra ismernek s a Krisztusnak igazat adnak. Itthon pedig valami szent, de fájdalmas testvériség fejlődik ki. A közös aggodalom, a közös gyász, mint viharok, egymás mellé sodorják az embereket. A sebzett szív körül néz: olyan jól esik látni, tudni valakit, akinek elpanaszolhat mindent, aki meg is érti, mert ő is sír, ő is gyászol. A fájdalmak eme közössége összehozza az embereket. hiszen ma mindenki olyan közlékeny, olyan szíves, olyan bánatos. Istenem! miért van az, hogy még ennek a testvéries közeledésnek is olyan rettenetes az ára és szomorú az emléke. Istenem! miért csak akkor jó az ember, ha kínjai már majdnem elégetik? Oh, Uram, ezt az érzést állandósítsd majd bennünk. Maradjunk kedvesek, jók, irgalmasok egymáshoz, hadd édesüljenek meg a földi számkivetés amúgy is szomorú napjai.

Negyedzer és ezt elsőnek kellett volna kimondanom: *„édes lesz az Úr“.* Bármennyire büszke is az ember, a nagy erők mindig, még gonoszsága fenekén is megrettentik. Az özönvíz hullámai között még a romlott világ is imádkozik. Dögvészek, elemi csapások rémitő hadjáratai alkalmával imádkoznak az emberek... Ez idevezítő remegést érezzük ma mi is. Hiába vigyáznak a vigyázók, ha az Úr nem őrzi a várost. Érezzük mindannyian, hogy a mi bizodalunk nem lehet a kiköszörült

kardokba, megcsillanó szuronyokba, tátongó ágyúkba, hanem egyedül az Isten parancsolhatja el rólunk a háború borzalmait. E nagy igazság beismerése pedig imádkat sugalmaz. Nézzétek, ha szabad így kifejezni magamat: mily népszerű lett az Isten! A templomok népesednek, az imádkozók szaporodnak. A fájdalom és remegés költővé teszi a közönyös embert is s aki azelőtt egy imát sem mondott el, most ő maga csakúgy a lelke mélyén fogalmaz gyönyörű fohászokat. Én úgy érzem, hogy közeledik az Istenországa. Alázatos embereket látok elvonulni; fejök a föld felé, de lelkök az égnek szegezve. Az első lépés ez az Istenországa felé: az ember kezd alázatos lenni. A bukott angyalok rokonai kezés bárányok. A bábéli gögösökből alázatos Máriaak lettek: „Imhol az Úrnak szolgálója“. Mennyi gyönyörűséggel nézhet le most a mennyei Atya ide e földre. Hány új oltár épül szédítő gyorsasággal, hány új templom, élő meleg érzésekkel; hány láng csapott fel az elhagyott oltárokon: régi oltárokon új lángok a szeretet és istenimádás forrásával. Nézzétek, kérlek benneteket, a háború emez engesztelő vonásait; nézzétek, a hitvallók kora ismét beköszöntött; öskeresztyén lehelletek lengedeznek itt lent. Oh Uram, miért csak az emberi erő összeroppanásának megalázó napjaiban vagy te édes? Úgy félek Uram; ez a csapodár embervilág elhagy azonnal, mihelyt átfutnak a borulatok. Oh Uram rögzítsd szerelmedet szíveinkbe, szeressünk téged napfényben és borulatban, békében és háborúban!

* * *

Megnyugodtatok? . . . Valami felmegnyugvást látnok szeméitekben. Ajkatokon pedig ezt a panaszt: Jó, jó, de mindez . . . milyen áron? . . . K. A. ! Nagy dolgoknak vér az adójuk. Merem mondani, hogy minden ami szép és nagy ezen a világon, könnybe, jajjba, fájdalomba került. Minden lépés, amit előre tettünk, kegyetlenül megfizettette magát. Az emberi haladásnak, fejlődésnek, javulásnak útját az élet géniuszának kis fehérruhás leányai hintik be kegyetlen vérrózsákkal. Vérbe került a haza, vérbe került a műveltség, vérbe került a világ, vérbe került a megváltás. A béke nagy áldásai is vért fognak inni, szívni. De e nagy áldozatok árán nézzétek a megszületett áldásokat. Egy tisztultabb világ fog eljönni.

Ugyebár oly sokszor láttátok nyáron és tavasszal, amidőn hirtelen az ég alján nagy goromba fellegek tömörülnek. Keblökben villámok, méhökben aggodalmas sej-

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadseregszállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. 0000

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

telmek. Elnyelik még a napot is s elrémitő futárként kifújják az orkánokat. Sírnak még az öreg fák is, megmoccannak a mohos sziklák, a barlangok bögnék, fűk és virágok menekülnek, fejüket mintha eldugni szeretnék a göröngyök közzé. Az ember megdöbbenve vár és néz: Istenem, mi lesz, talán megnyílik a Jozafát völgye s az égről leharsan a trombita? . . . S azután alig néhány óra vagy pere . . . az ég ismét mosolyogni kezd, a föld kiszépül, fák, virágok, füvek tapsolnak, kibontakozik egy új, megfűrésztött világ . . . Kérlek benneteket, hallgassatok reám. A háború borúlati elvonulnak majd, visszatérnek szeretteink, az ég mosolyogni fog, mert a föld megjavult. Egy új világot látok, mely véreben és könnyeiben megfürdött. Ez új világban minden szép lesz s én előlről kezdem a bibliát: az Isten lelke lebeg vala a világ felett. Amen.

A garbólei zugból.

— Levél a szerkesztőhöz, de nem is lesz több. —

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr! Mindenki előtt teljes tisztelettel visszavonom azon állításomat, hogy Szerkesztő úr elővette a Jókai tudományát. A lap most már *elég* pontosan jön. Sőt. Mondjam, ne mondjam? Jobb, ha *így* jön, hétfőn, mint jött ennek előtte, t. i. vasárnap. Mert így minden héten kettős ünnepünk van. Az öreg diófa alatt a hétfő is ünnepnappá változik. De nem magyarázom tovább, mert még majd mindenki megtalálja érteni, hogy miért, mi által?

Elég az hozzá, hogy ez az elmúlt hétfő is ünnepnappá lett nekünk. Mert olvastunk sok szépet. Az imádság után ostromot, halottfosztogatót . . . stb. stb. Egész addig, hogy „felelős szerkesztő“. Csak kettőt hagytunk ki. Azt igen jól tetszik tudni, hogy mit. G. írja a levelet, Szerkesztő úrnak tudnia kell, hogy mi maradt ki.

Hanem mindenkinek felett hatott ránk a „Mit cselekedjünk“ című vezércikk. Hatása alatt szétnéztem az én kis falumban. Mit cselekedjünk? Mert hát kik vagyunk még itthon? . . . Asszonyok, gyermekek, ifjú leányok mellett . . . letört, alig-alig számot tevő férfiak. Még tán ez a cím is csak gúny reánk nézve. Helyesen úgy lehetne kifejezni: roncsai a régi férfiaknak! Mit cselekedjünk? . . . Eszembe jutott egy régi történet. Néhai jó nagynénemtől, keresztanyámtól, özv. Jámry Péternétől hallottam.

Valamikor régen, 1849-ben, még a nagy csaták előtt, honvédek szállásoltak el Penyigén. A nagyszony házához két honvéd került: egy harcra termett férfi s egy honvéd ruhába öltözött gyermek. Megszólította az utóbbit: „Fiú, mit keresel te a csatában? Férfi kell oda, nem ilyen gyermek. Mit keresel te ott?“ Nagynéném szavai szerint a gyermek-honvéd szavait idézem:

„ . . . Ha akarja jó asszonyom,
Tudni, hogy ott mit keresek,
Im megmondom:
Ha nekem jön egy vad golyó . . .
Megáll bennem.
Nem megy tovább s hátul jövő
Jobb társamat a haláltól
Megmentettem!“

A Penyigén élő Jármyak és Balkúk talán még emlékeznek a jó nagyszonyoknak, Jármy Péternének ezen sokszor elmondott visszaemlékezésére.

„Mit cselekedjünk?“ — Azt szerkesztő úr, amit a kis honvéd mondott. Megtesszük . . .

. . . Tetszik tudni: én nagyon itthon ülő ember vagyok. A zugból nem igen szoktam kimozdulni. Kálmánhoz megyek el néha-néha egy-egy pohár búfelejtőre. A mikolai állomásra sem megyek, mióta a vonat nem *visz*, csak *hoz*. Boér Károly, igen tisztelt kollegám ne vessen szememre semmit ezen tettemért. Azért nem megyek, mert már nevezett állomáson még csak meg sem állanak a sebesülteket hozó vonatok. Mondom, nem igen szoktam kimozdulni a zugból. Csak ha a szükség már nagyon kívánja. Sőt akkor is napokig verekedik, akarom mondani veszekedik a —né. míg szekerre ültet. Még akkor is fogja a karomat a határon keresztül, hogy le ne ugorjam az alkalmatosságról.

. . . Hát kedves érmelléki Zsigám, ezt a megjegyzést nem vártam volna tőled. Ilyet mondani: „Nem a leugrástól . . . a lebukástól tart“. No pajtás, állapotomnak illetően nyilvánosságra való hozatalát, kikürtölését sem vártam volna tőled!

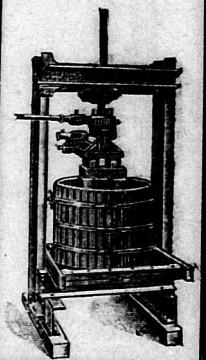
Egyszóval bevitték Szatmárra. Nem merem mondani, hogy a feleségem mellett, még kik és mik vittek. Mert nem vagyok Jókay G. Aladárja, aki egy kategóriába sorozza az asszonyt, az agarat, meg a lovat. Én nem vagyok az.

Hanem aztán ott láttam valamit. Egy rakáson annyi férfit, hogy még villás-reggelire is kevés volna a muszka!

Tóth Gyula vaskereskedése Debrecen, városház sarkán

Egyedüli raktár Hajdu vármegye és környékére. Eredeti friedlandi „Premier“ és „Meteor“ **folytonégő kályhák**, óriási megtakarítás tüzelő anyagban. Szabadalmazott s javított golyós csapágyon forgó „Ursus“ **borsajtók** kifordítható kosárral, a törköly egydarabban jön ki, a must vasrészekkel nem érintkezik.

Nagytiszteletű Szerkesztő úr! Prózában írt szép rapszodiáját nyomassa ki egy pár millió példányban s akkor aztán mind tudni fogjuk, hogy mit cselekedjünk? Én is, más is. Egy szó lesz a jelszó: „Elmegyünk”. Egyik azért, hogy védje a hazát, a másik azért, hogy ott legyen azon a síkon, ahol 100 percent mellett lehet túladni az ütött-kopott életen. S ezek lesznek az igazi honvédök, a valódi névtelen hősök!

Hanem addig is tehetünk valamit. Pl. predikálhatunk. A „mit cselekedjünk?” után feleslegessé vált már a „hí a haza”. Jöhet más valami. Mondjuk a „Halott-fosztogatók”-kal kapcsolatban K. Tóth Kálmán örök szép beszéde, amelynek az Isten lelkétől ihletett lélek ezt a címet adta: „A jó kedvű adakozó”. Lehet bele egy kis betoldást is tenni, amit én tettem az elmúlt vasárnapok valamelyikén...

... Midőn Isten az embert a földre teremté, az egyetlen gondolkozó lényt ez érzéketlen anyag között, gyengén s erőtlenül kitéve minden elemnek, minden megtámadásnak: vajjon nem kényszeríté-e szeretetre; szeretetre azon lények iránt, melyek vele rokonságot éreznek s panaszló szavát megérthetik? Óh igen! De vajjon megfelel-e hivatásának, ha szeretetét csak ajkain hordja, de tetteiben kimutatni nem tudja, avagy talán nem is akarja? Úgy hiszem, nem szükséges megadnom a feleletet; gondolkozó lelketek maga mondja, hogy nem, éppenséggel nem!

A szeretetnek erőmértéke pedig az adakozás... Óh legyetek mindannyian adakozók, mégpedig jó kedvű adakozók.

Serkentsenek bennünket erre ama példák, melyek történeteink könyveit olvasgatva lépten-nyomon szemünkbe ötlenek. ... Az első keresztyének mindenüket felajánlották az egyháznak... Óh ez régen volt, ha ma élnek, ők sem tennének úgy! ... hangzik felém ellentmondástok szava. Jó; ha régen volt, jöjjünk közelebb. Boes-kay, Bethlen, Rákóczy milliákat érő vagyonukat adták az egyháznak és a hazának; vagy még közelebb gróf Károlyi István, Kiss Ernő honvédtábornok, és a többiek, azon felül, hogy milliákat érő vagyonukat odaajándékozták, életüket is a haza oltárára tették áldozatul.

... Ezeknek meg volt miből. Lettek volna csak szegények, birtak volna csak annyival, hogy épen napról-napra élhettek volna nagy fáradsággal belőle... bizony ők sem tették volna... Igaz. Elismerem ellentmondástok valóságát. De azért nem győztetek le.

Elmondok előttetek egy 1848-ban kelt levelet. „Midőn a felszólítást olvasom, melyben a haza ifjú polgárai a honnak védelmére hívatnak fel, szívemet fájdalom tölti el. Agg vagyok; kezeim, melyeket, mint az Úrnak szolgája csak áldásra emeltem, fegyvert elbirni nem képesek többé. Haszontalannak érzem magamat e világon, kinek még azon szerencse sem jutott, hogy a haza javáért küzdhessek, végre pedig a gondolattal vigasztaltam meg magamat, hogy ki-ki azt a szolgálatot teljesítse, ami tőle telik. Hosszú életemen át, melyet egy kis faluban, ha nem ismerve is, mint lelkész, mégis nem hasztalan töltöttem, — 200 forintot takarítottam meg. Csekélység de mindenem. Midőn a haza segélyért kiált hozzánk, gyermekeihez, haboznunk nem szabad. Fogadják hát e csekély összeget oly szívesen, mint amilyen szívesen én adom.”

Vagy ott van egy másik, említett időben kelt levél; amely így hangzik: „Itt küldöm a szeretett hazának egyetlen és legbecsesebb kincsemet, jegygyűrűmet. Vö-

legényem honvédnek állt s mielőtt távozott, megfogadtuk, hogy csak akkor esküszünk meg, ha édes hazánk túl lesz a veszélyen, S hogy ez mentől hamarabb megtörténjen: én is hozzájárulok e csekély adománnyal...”

Ugy-e K. T. szép példák? Egy agg lelkész, aki hosszú életének egész keresményét, egy ifjú leány, aki jegy-gyűrűjét ajánlja fel a haza s a nemzet érdekében! Meg vagy-e már győződve az adakozás szép és szükséges voltáról? Arról, hogy neked is adakoznod kell?!

Nem! Ezek sem voltak oly túl szegények, mint mi vagyunk, — hangzik felém elvéve már, csak innen-onnan egy-egy ellentmondás. Azt a lelkészt eltartották hívei, annak a leánynak is volt miből élnie, de mi, akiknek a mindennapra szükségeseken kívül semmink sincs, miből adakozunk?!

Igaz. De én szegény emberek adakozásáról is olvastam egyes példákat. Az ózdi vasgyár munkásai fentebb említett időben saját körükben gyűjtést rendeztek s a begyűlt 38 forint 50 kr. elküldését e szép szavakkal kísérték:

„Ide csatolva küldünk édes hazánk segélyezésére mi is egy csekélyke összeget. Nehéz keresményünkből krajcárónként raktuk össze. Bár adhatnánk többet, de mi csak szegény munkások vagyunk. Ám, ha vagyont nem áldozhatunk: felajánljuk a hazának erős, edzett karjainkat.”

Avagy az a szegény szoboszlói özvegy asszony, aki tehenét hajtotta a gyűjtő bizottság elé?! „Hallottam — szolt félénken —, hogy bajba került az ország, segítségre van szüksége. Hát úgy gondoltam, hogy ilyen nagy veszedelemben mindenkinek meg kell tenni a magáét. Nekem nincs egyebem ennél a tehénkénél. Három árvaamat táplálja. Ezt hoztam ide. Fogadják el. Rólam és gyermekeimről majd gondoskodik a jóságos Isten!”

Ugy-e szép? És ez nem is olyan régen volt, fehérlo fürtö öregre ti még emlékezhettek reá!

Tudnátok-e másképen cselekedni? Most is a haza kiált! Most is a jó fiúk, a hű katonák kérnek. És kéresekben milyen szerények! Egy kis ennivalót: almát, kolompért. Egy kis rongyot, foszlánynak, érettünk kapott sebeikre. Nem halljátok kérő szavukat:

„Nem kérek én tőled
Termő nagy mezőket,
Édes szülő hazám, —
Csak egy kicsi helyet,
Hova a fejemet
Békén lehajtanám.
Csak egy darab rongyot,
Mellyel a sebemet
Kötném... takargatnám.”

Ne zárjuk el szíveinket, ha hazánk, nemzetünk kér tőlünk, ha fiaink kiáltanak segítségért hozzánk. Ne feledjétek, hogy a hű adakozót szereti az Isten. Ámen.

De már megyek tovább, mert máskülönben sohasem lesz vége. Így is sok? Nem tehetek róla. Nagytiszteletű szerkesztő úrnak *nagy joga van* a papirkosárhoz.

Tiszainokai Papp Károly református lelkész úrnak van valami megjegyezni valója. Cím: „Két gondolat a háborús időben”. A második gondolathoz nincs szavam, hiszen az én egyházzam tanítója olyan ember, mint a papja:

„Ütött-kopott, süket, vak és vén”.

Ő tehát itthon marad, valamint a papja is. Hanem

az első gondolatra mondok valamit. Igenis, temetünk. Volt valamikor, hogy meghalt Erzsébet királyné. Ugy-e, hogy tartottunk szívünk-lelkünk mélyéből fakadó imát az első magyar asszonynak! Volt valamikor, hogy hazahoztuk Rákóczy Ferencet, meg Kossuth Lajost. Ugy-e, hogy *felsőbb parancsra* akkor is imádkoztunk. Ez a *felsőbb parancs* onnan a szívnek mélyéről jött . . . soha ki nem apadó forrásából az örök szeretetnek, az örök kegyeletnek, az örök félisten-imádásnak! Uram! Papp Károly uram! templomaink nem lesznek megfertőzve, ha „hivatalos értesítés” nélkül is fogunk ilyen gyász-isten-tiszteletet tartani s ez ügyben nekünk nem kell felsőbb tájékoztató. Ott van a legfelsőbb: a szív s az abban élő Isten! Uram, kollegám, kell-e ennél több?! A szöszék az enyém; püspököm is csak sátoros ünnepen vitathatja el tőlem! Akkor is adom, ha adom!

Hanem arra csakugyan vigyáznunk kell, hogy igazán *meghalt* legyen az, akit eltemettünk, elsirattunk. Mert különben könnyen úgy járunk . . .

. . . Oh régi kedvem jöjj vissza egy szóra! . . . mint a Rákosi Viktor két fia: Zsadony és Kamasz. Tetszik tudni, hogy volt ez? Ezer ember tudja és még azonkívül szerkesztő úr, meg a magyarok istene. De mivelhogyan lehet, hogy az ezer és egynek egyik nem tudja, hát elmondom.

Volt valamikor, hogy a ceglédi nemzetőrök kivonultak a német ellen. Volt, hogy az első ágyúszóra, az első parancsra: „szanaszét emberek” szétszaladtak. 300-an voltak s ez az oka, hogy nem többfelé szaladtak! Csak Zsadony és Kamasz maradtak a haretéren. Nem is azért, mert hogy ők maguk kaptak volna sebet, hanem azért, mert az ostoba ágyúgolyó Kamasz Istvának, Zsadony Pál kenyeres pajtásának a lovát leütötte.

Volt aztán otthon nagy riadalom. Zsadony Pali édes apja elballagott a jó öreg nagytiszteletű úrhoz, hogy hát mondana egy szép búcsúztatót a „vecsési ütközet”-ben hősi halált halt fiáért . . . a jó, a kedves Paliért.

„Úgy leszén”.

Hanem közben előkerült a Pali fiú. A baj csak az volt, hogy a nagytiszteletű úr már akkor készen volt a búcsúztatóval. Mi lesz ezzel? „Tudod mit, fiam, hogy legalább egészen kárba ne vesszen, fölolvassom neked. Kevés embert ér ám az a szerencse, hogy friss egészségben végighallgathassa a *saját halotti beszédét*.” y

A nagytiszteletű úr jól értett hozzá, gyön örüen kikanyarította a Pali halálát. Mikor a felolvasását befejezte, meglepetve vette észre, hogy Pali eltakarja az arcát és keservesen sír.

„Mi bajod?”

„Röstellem, hogy élek . . . Szégyellem, hogy életben maradtam . . . Nem is élem túl, hogy nem haltam meg . . . határozottam . . . még az éjjel fölakasztom magamat”.

„Eredj, bolond!” — fedde a papja.

„Hiába, nagytiszteletű úr . . . ha száz évig élek is, ilyen szépet nem mondanak rólam soha . . . Hisz ilyen ember még sohse volt Cegléden”.

„Milyen te?”

„Amilyen én *lehettem volna*. Amilyen a nagytiszteletű úr beszédében vagyok. Nekem kötelességem meghalni. Isten áldja meg!”

„Megállj bolond! — kiáltott a pap, — okosabb dolgot mondok én neked. Eredj neki a magyar tábornak, keresd föl egyenesen Damjanicsot s állj be hozzá honvédnek . . . Ott osztogatják legsűrűbben a halált.

Én pedig nem tudok semmit a te hazajövedeledről és holnap csak úgy elsiratlak, mintha a vecsési ütközetben elestél volna”.

„Köszönöm” . . .

. . . Egy forró augusztusi napon bújdosó honvéd állított be az öreg Zsadony tanyájára. Pali volt. Világosról jött, szökve. Az öreg Zsadony végtére is bele nyugodott, hogy a fia nem olyan nagy hős, aki az első csatában tüstént meghalt, hanem olyan, aki még húsz csatában részt vesz s akkor is ép bőrrel jön haza, tovább dolgozni.

. . . Hát arra vigyázzunk, kedves kollega úr, hogy úgy ne járjunk, mint a ceglédi pap. Mert Zsadony Paliink nekünk is lehetnek!

Megelégette már nagytiszteletű szerkesztő úr? Egyet fogadjon még el. Igazán röviden fogom leírni. A „Budapest”-ben olvastam egy levelet. Méltóságos Berzeviczy Albert úr kéri fel benne kedves barátját és tagtársát Vargha Gyulát, hogy töljön egy strophát a Kőlcsey Hymnusába.

Megáll az eszem. Ne csodálkozzon rajta senki. Hiszen olyan paraszt ész. Messzire nem lát. De itt mégis eszébe jut valami. Még pedig Baradlay Richárd Pál vitézének mondása: „Hogy valakitől ellopjunk valamit, azt értem. De hogy valakinek odalopjanak valamit, az nekem új szó!” Új főként akkor, ha egy olyan versszaknak a *megszerkesztéséről van szó, mely „megtartva a Kőlcsey-féle Hymnus versmértékét és rythmusát, talán hasonló bekezdéssel is (Isten áldd meg a királyt . . .) kifejezze röviden királyunk iránti érzelmeinket is, amely mint új második strofa illeszkednék a Kőlcsey szövegébe*”. Így ám! És erről mesmeg eszembe jut valami. Ez a valami Berzeviczy méltóságos urat odaállítja Kossuth mellé, akiről szól Tóth Béla:

„Szemere Miklós a hetvenes évek végén kint járt Cologno al Baraconban Kossuthnál. Egyszer azt mondja neki Kossuth: „Miklósám, én néha afféle szerelmes verseidet is olvastam. Ugyan kérlek szívesen, valld meg: igaz dolgok azok? Van historiai alapjuk?”

A poétát igen mehökkentette ez a furcsa kérdés. „Ej, dehogyan van. Csak fantázia az, csupa fantázia . . .”

„No, Miklósám, akkor teljességgel nem értem a dolgot. Én a mondó vagyok, hogy az ember szívének ügyei nem tartoznak a nyilvánosság elé. De ha meg esett a baj, hát ám írjon verset róla a poéta. Azonban sehogysen fér a fejembe, hogy valaki, aki nem is mai gyerek már, mint te, minden alap nélkül, ártatlanul keveri magát amorózus fráter hírébe és még nem is kéntelen vele”.

Nagytiszteletű Szerkesztő úr! Ugy-e, hogy Kossuthnak egy csepp érzéke sem volt a szerelmi lyra iránt. Tessék megmondani nekem, hogy vajjon mélt. Berzeviczy úr nem így van-e az egész költészettel? Amikor megszerkesztéséről beszél!

Ám írjon Vargha Gyula úr olyat, aminőt akar. De a Kőlcsey Hymnusza nekünk eredetiben marad Hymnusunk! Ehez a mi szívünk nem fog toldani semmit. Királyunkat szeretjük, de ez más dolog is. Tessék egy olyat írni, ami a Kőlcsey Hymnusza mellett a szívünkbe lopódzik, szívünket a magáévá teszi, de a Hymnus maradjon a mienk. Volt, van és lesz.

„Bocsásson meg nagytiszteletű Szerkesztő úr, hogy ilyen hosszan írok. De megtehetem most, mert hiszen előre jeleztem, hogy ez az utolsó levelem. Már t. i. abban az esetben, ha „Napról-napra” c. tanulmányom-

nak X-ik cikke után odabiggyeztetett: „vég. köv.“ nem sajtó hiba, hanem figyelmeztetés. Megértem és... abba-hagyom. Abba-hagyom szó nélkül, zúgolódás nélkül. Valamint a levélírást is.

Megnyugodt szívvel teszem. Hiszen még tudok gondolkozni. Eltudom gondolni: tehetségek jönnek, tehetségek nőnek, te laptöltelék, mit akarnál kereskedni ezek között?! Igaza van, igaza van. Hanem bucsúzásul hadd kövessék régi gyakorlatomat, tessék megengedni, hogy idézzek. De idézetem ne sértsen senkit. Mert csak a vén Toldi szavait mondom:

„Adjon Isten neked, adjon a hazának
Erősebb karokat, mint ezek valának;
Adjon munkaerőt, jobbat, mint én valék,
S tudja Isten, meddig lehettem volna még.
Még tán birtam volna, de már annak vége,
Nem kell a kalász, ha hő nap megérlelte...
Jobban kell az ifjú...

Isten adjon Szerkesztő úrnak minél több ilyen!
Kik elhomályosítsák régi munkatársak amúgy is rozsdás nevét. Isten vele.

Maradok Garbólezon, 1914 szept. 17-ikén
kiváló tisztelettel

Szentkirályi Károly,
ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **A m. kir. tudományegyetem megnyitása.** Folyó hó 1-én d. e. 10 órakor a nagytemplomban tartott hivatalos istentisztelettel és a reá következő kollégiumi egyetemi közgyűléssel hivatalosan is megnyílt az újonnan alapított debreceni tud. egyetem első esztendeje. Mindkét ünnepségen ott voltak az egyetemi tanács és tanári kar tagjain kívül az egyházkerület, város, a debreceni ref. egyházközség és a tanártestületek képviselői, meg a tanuló ifjúság és nagyszámú érdeklődő közönség. A nagytemplomban Dr. Ferenczy Gyula egyetemi tanár tartott meghat., szép alkalmi imádságot, az egyetemi közgyűlést pedig a rector magnificus nyitotta meg lelkesítő, irányt mutató és kötelelességteljesítésre buzdító remek beszédével. Hálával emlekezett meg az egyetemi alakulást előmozdító és eszközlő magas tényezők, a koronás király Őfelsége, gróf Tisza István miniszterelnök, Jankovics Béla kultuszminiszter, az Egyházkerület és a Főtiszt. Elnökség, a város és egyház közreműködéséről, amelynek köszönhető, hogy a kultúra ez új bástyája e nehéz időkben is átadható volt rendeltetésének. A meggyőződés hevével és őszinteségével mutatott rá az új egyetem kötelezettségére a régi főiskolával szemben, melynek hagyományait, tudományos örökségét, vallásos evangéliumi szellemét az új intézmény mind átörökölte s azt tovább fejleszteni köteles. — A rector megnyitó beszéde után felolvastatott a kultuszminiszter úr üdvözlő távirata s hódoló és köszönő táviratok küldése határozottatott el Őfelségéhez és gróf Tisza István

és Jankovics Béla miniszter urak őexcellenciáikhoz. Az ünnepélyt a Jövel Szent Lélek Úr Isten és a kántus szép éneke tette az ima és megnyitó beszéd mellett igen sikerültté.

— **Üdvözlő táviratok** az egyetem megnyitó ünnepe alkalmából: Jankovich Béla vallás- és közokt. miniszter úr ő excellenciája a debreceni egyetem megnyitására a következő szíves hangú üdvözlő táviratot küldte az egyetem rectorához:

A debreceni egyetem tanári karának az eskütétel alkalmával kifejezett köszönetét, alattvalói hódolatát a trón és haza szolgálatára tett fogadalmát legmagasabb helyen tolmácsolván, Ő Felsége e nyilatkozatot megelégedéssel méltóztatott legkegyelmesebben fogadni. Amidőn erről Nagyságodat az egyetem megnyitása alkalmából értesítem, remény-nyel eltelve üdvözlöm a debreceni egyetem tanári karát és hallgatóságát, őszintén kívánván, hogy együttes nemes munkálkodásukat Isten áldása kísérje.

Jankovich Béla.

A rector indítványára pedig az egyetemi közgyűlés is hódoló, illetőleg üdvözlő táviratokkal fordult Ő Felsége, koronás királyunk és gróf Tisza István, meg Jankovich Béla miniszter urak ő nagyméltóságaikhoz.

A királyhoz intézett távirat szövege ez:

Ő császári és királyi Felségének mély hódolatát s alattvalói hűségét jelenti s egyben apostoli királyunk drága életére Isten minden lelki-testi áldását, dicső tegyvereire a teljes diadalt esdi alattvalói hódolattal

Kiss Ferenc,
az egyetem rectora.

Gróf Tisza István miniszterelnöknek és Jankovich Béla kultuszminiszternek pedig az alábbi táviratot küldték:

Nagyméltóságodnak az egyetem létesítése körüli elévülhetetlen érdemeiről hálával emlékezvén, — Excellenciádat mély tisztelettel üdvözli, életére s hivatali működésére Isten áldását kéri

Kiss Ferenc,
az egyetem rectora.

— **Egy érdekes tanár halála.** Sokan ismerték városunkban a jó öreg Domokos bácsit, az állami reáliskola népszerű tanárát. Viseletében, beszédében, egész magatartásában sovíniszta magyar ember volt, ámbar nemzetközi tudományokat: matematikát, geometriát és fizikát tanított. Most vettük a hírt, — hogy ez a lelkes tanár, Domokos Jenő, — életének 76-ik, nyugalomba vonulásának 6-ik évében elhunyt Enyingen, ahol életének utolsó napjait töltötte. Három fia és egy leánya gyászolja. Számos kartársa és számtalan volt tanítványa kegyelettel őrzi emlékét.

— **A háború.** Szerbiában csapataink sikeres offenzívát folytatnak; Galiciában védő hadaink új megerősített hadállásokban állottak fel és a Kárpátok hágoín betört kisebb orosz csapatokat határvédő seregeink véresen vissza taszították; Orosz-Lengyelország délnyugati szegletén megtörtént az egyesülés a német és osztrák-magyar hadak között; Hindenburg — a nagy generális — tovább folytatja hódításait a Balti tartományokban: röviden így jellemezhető a szlávok elleni küzdelem mai állapota. — Franciaországban a verduni védővonal részbeni áttörése már sikerült a németeknek s ha a rés megnagyobbodik, katonai szakértők szerint, a franciák katasztrófája kikerülhetetlen. Legyünk tehát a legjobb reménységgel s ne engedjünk helyet a kishitűségnek, reménytelenségnek és gyávaságnak, melyek hősiessen vérező fiainkkal szemben is bizonyos fokig a hálátlanság és bizalmatlanság megnyilatkozásai.

— **Kitüntetés.** A nagymélt. vall. és közokt. m. kir. miniszter úr Szentmiklós József rákócizfalvai ref. lelkész tanító urunkat, a közélet terén szerzett érdemeinek elismerése jeléül, dicsérő oklevéllel volt kegyes kitüntetni, amelyet a tiszti alsó járás főszolgabírája dr. Nagy Ottó úr folyó hó 27-én a képviselő testület előtt szép méltató beszéd keretében adott át az ünnepeltnek. Az érdem elismerése kicsiny egyházunk dicsősége is, de egyetemes ref. egyházunknak is megtisztelése. A legmélyebb tisztelettel vagyok Rákócizfalva, 1914 szept. 29. Fejes János gondnok.

— **Nem érdem, de kötelesség.** Egyáltalán nem lep meg, ha olvassuk napilapjainkban s egyházi lapjainkban a hazafias lelkesedés áldozatkészségeiben való nyilvánulását. Az a véleményünk, hogy azok a feljegyzések, melyek az áldozatkészségekről hírt adnak, nem a dicsőkedés hivalkodó cégerei, hanem példaadás, buzdítás akarnak lenni. Jót, szépet nemest cselekedni, a Krisztus nyomdokain járni nem érdemünk, de szent kötelességünk. Hogy a Krisztus nyomdokain előljárunk, hazafias áldozatkészségben vétetnek, s a csaták tüzét legjobban állják, a rohamokban legelszántabbak éppen a reformátusok, a mi fiaink: ez mindenkiben hozzánk méltó cselekedet. Áldassék érette az Úrnak szent neve. Az is csak természetes, hogy a ref. papi teendő megszorodott azzal is, hogy az itthon maradottak hadba szállt kedveseiknek ha írnak, legalább helyes címzés miatt papjokat keresik fel bizalommal, ide fordulnak tanácsért ügyes-bajos dolgokban, pláne, ahol a lelkész a kis hitelszövetkezetek vezére s a gazdasági élet irányítója. Mindég örvendetes, ha minél több helyet foglal el mint vezér a lelkész, s nem csak az ige hirdetés, s a szaporodó rubrikák kitöltésére szorítkozik hivatali tiszte a kiszabott órákon. Néhai való Irsay a kolozsvári Magyar-utcai pap mondá, hogy a református pap hivatali órája kezdődik akkor, mikor vállalta a Kr. terhes, de gyönyörűséges igazságának viselését, s végződik a sírnál. Közbe nem lehet munkaszünet . . . Csak magától értetődik, hogy a református papoknak is szép magasztos kötelességeik vannak e nehéz napokban. Vigasztalni a síró asszonyokat, serkenteni munkára, szorgalomra, dolgoztatni a hadba szállt katonaság téli holmijain, adakozásra hívni sebesültjeink, kórházaink részére, s mind ezekben előljárni szép kötelesség; tisztességes asszonyhoz méltó cselekedet. Eredménye lehetetlen hogy elmaradjon. Mutatja ez az Elismervény is. „Tiszteletes Mándi Szabó Miklósné ref. lelkészne gyűjtése a királydaróci református hívek között: 23 drb. párnát, 52 drb. lepedőt, 38 drb. alsó nadrágot, 20 drb. inget, 110

drb. törölközőt, 3 drb. párna huzatot, 4 drb. szervétát, 8 csomag kötöző ruhát a Veres-kereszt Egylet részére. Átvettem Szatmárnémeti, 1914 szept. 15. Dr. Pirkler v. tanácsjegyző egyll. titkár.“ Így cselekeszünk. Többre, sokkal nagyobbakra buzdítsák a kicsiny tettek a nagyobb erőket. Egy újabb intézkedésig szabadságolt népfelkelő ref. tábori pap.

— **A református egyház közgyűlése.** A debreceni református egyházmegye szerdán délelőtt tartotta őszi közgyűlését. A gyűlésen elfogadták Jánosi Zoltán debreceni lelkész indítványát, hogy a háború folyamán a csatatéren vagy egyebütt, hazafias kötelességeik teljesítése közben elesett református lelkészek özvegyei, árvái kétszeres gyám díjat, a hasonló körülmények között szenvedett sebesülés folytán szolgálatképtelenné vált református lelkészek kétszeres nyugdíjat nyerjenek az országos református lelkésznyugdíj- és gyámintézet pénztárából. Az utóbbiak elhalálása esetén özvegyeik és árváik hasonló ellátásban részesüljenek. Állást foglalt a gyűlés ama törekvés ellen, amely a választás helyett a lelkészek kinevezését akarja meghonosítani.

— **A kolera.** A múlt héten a sebesült katonák között jelentkezett koleraesetek az egészségügyi hatóságok a legéberebb ellenőrzésre és fokozott egészségügyi intézkedésekre készítették. Külön járványkórház állítottatott fel s az iskolák szüneteltetése is elhatározott. Ma már azonban a veszély szünőfélben van és aggodalomra a legkisebb ok sincs, úgy, hogy 1—2 hét alatt az iskolák is megnyilhatnak.

— **Értesítés a nagyszalontai egyházmegye bíró-sági üléséről.** Folyó hó 10-én délután a nagyszalontai egyházmegye rendes közigazgatási bírósága tárgyalás alá vette a nagyzeréndi lelkészválasztást. A formások kielégítése után elhangzott a vád- és védőbeszéd. Elnök különösen Gyenge tiszteletes urat figyelmeztette többször, — ki beszédét lendületesen a mai világháború fejtegetéseivel kezdte, — hogy ne éljen vissza a bíróság türelmével, a tárgyra vonatkozó tényeket adja elő. Szerepel ennél az ügynél a főtiszteletű és méltóságos Püspök úrnak egy félhivatalos levele is, melyet sokat emlegettek, de még eddig az iratokhoz nem csatoltak. A levél a Gyenge tiszteletes úr tulajdonában volt, kit esperes, mint elnök figyelmeztetett, hogy eddigi mulasztását, mit püspöke ellen követett el azáltal, hogy csak erőtelen szavakkal, nem pedig az eredeti levél csatolásával cáfolta meg az ehhez fűződő vádatokat: tegye jóvá. Mire az eredeti levelet az iratokhoz csatolás végett Gyenge tiszteletes úr átnyújtotta. Az ügyész a vádat fentartotta s vádindítványa után negyvenhat percig tartó zárt ülésben a közigazgatási bíróság szótöbbséggel meghozta ítéletét, mely a vádat elejti, a felebbezés elutasításával a nagyzeréndi lelkészválasztást megerősíti. — Azoknak, kik kint várták az ítélet meghozatalát, egy örökkévalóság volt az a 46 perc. Ott ült a reménység a felebbezők arcán. A Gyenge tiszteletes úron is látszott az erős meghatottság. De a zárt ülés hosszú idejéből lehet következtetni arra is, hogy a bíróság e nehéz közigazgatási ügyben erős vitatkozások után hozta meg szótöbbséggel ítéletét. Az ítéletet nyugodtan fogadták a felebbezők. Újabb felebbezésük bejelentése után csak a folyosón adtak kifejezést gondolatuknak, hogy van még egyházkerületi bíróság is, ahol szerintük a bírói vélemény bizonyára nem az önkény, hanem a törvény által megszabott korlátok között fog maradni. Hiszen a nagyszalontai egyházmegyéből már több ítéletet

változtatott meg a felsőbb bíróság. Gyenge tiszteletes úr az ítéletben megnyugodott. — P. Sándor Károly nagyzeréni presbyter fegyelmi ügyében, kiról 4 tanú vallotta eskü alatt, hogy Isten lételet tagadta, a vallást gúnyolta, egyházmegyénk bírósága meghozta ítéletét. P. Sándor Károly nagyzeréni presbyter feddésre ítélte. Felebbezést senki sem jelentett.

— **Ajánlkozás.** IV-ed éves tanítóképezdei magántanuló, két hónapi időre (dec. 1-ig) helyes tanítói, vagy nevelői állást keres. Szíves megkeresést erre a címre kér: *Török József, Debrecen, Darabos-u. 48. sz.* Már két évig volt helyettes, ez időről működési bizonyítványokat mutat fel.

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.

Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

A nagyszántói református egyház pályázatot hirdet egy helyettes kántortanítói állásra.

Kötelessége: az I—VI. osztályú fiúknak és leányoknak a tanítása és a kántori teendők végzése. Fizetése: évi 800 korona. Pályázati határidő október 10. Folyamodványok ref. lelkészi hivatal címére küldendők.

Nagyszántó, 1914 szeptember 30.

Bodnár Géza,
ref. lelkész.

Pályázat

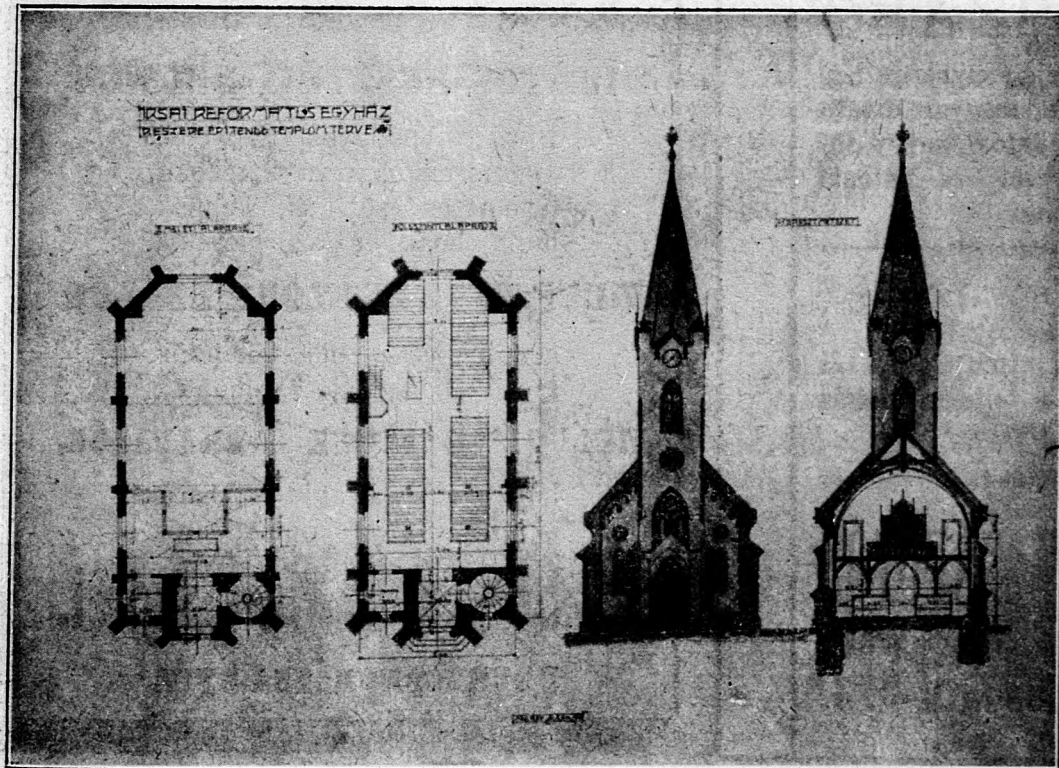
A benki (posta Mándok, Szabolcs) református kántortanítóságra pályázat hirdetik. Javadalom: törvény szerinti lakás, melléképületekkel, kerttel, 15 kat. hold föld, melynek kataszteri jövedelme 83 kor. 52 fill. díjlevélben, mely jelenben 5 évre jóval magasabb összegért bérbe adva; 27 véka rozs; 7 kor. 48 fill. készpénz, tüzfára 18 kor., stóla, ismétlősökért 16 korona, államtól fizeteskiegészítés az 1913. évi XVI. t.-e. szerint. (Volt tanítónak e címen, aki III. fizetési osztály 2. fokozatában volt. 1395 kor.) Kötelességei: kántorság, I—VI. vegyes osztályok és ismétlősök tanítása tiszántúli tanterv szerint; lelkész helyettesítése akadályoztatása esetén és kanonikus órákon; egyházi jegyzőség. Föld után járó adót tanító fizeti. Beköltözés 1914 október 20. Kérvények kellően felszerelve fojó évi október 9-ig lelkészi hivatalhoz küldendők.

Pályázat

a szigetfalu-i református kántortanítói állomásra. Javadalom: 186 kor. az egyháztól havonként előre. 13 hold 1178 □-öl szántóföld haszonélvezete, bérértéke 378 kor. Államsegély 511 kor és stóla. Kényelmes új lakás. Kötelessége: hat osztályú vegyes mindennapi és ismétlősök tanítása, (utóbbiért 100 kor. tiszteletdíj), egyházi jegyzői-, kántori teendők végzése, dalárda vezetése és lelkész akadályoztatása esetén annak helyettesítése. Felszerelt kérvények október 5-ig a református lelkészi hivatalhoz Szigetfalu, Temes vármegye küldendők.

Az egyháztanács.

HOLLÓS és QUITTNER

**építészek és építő-
mesterek**

Budapesten

VIII., Mária-u. 11. sz.

Telefon: József 34—10.

Elvállalnak mindennemű, az építési szakba vágó munkákat, költségvetések készítését, építkezések kereszttülvitelét, valamint régi épületek átalakítását stb. stb.

Nagy gyakorlattal bíró speciálisták templomok és iskolák tervezésében és építésében.

Szegény egyház gyülekezeteknek iskolák és templomok, valamint lelkész- és tanítói lakások terveit díjtalanul elkészítik. Adnak szakvéleményt és becsléseket végeznek. — Kívánatra személyesen is megjelennek, valamint szívesen szolgálnak szakbavágó felvilágosítással.

